

ПАСТГА УЧАЁТГАН ҚИЗ

Ўн тўққиз яшар Марта осмонўпар бино томида туриб пастда хуфтон туманига чулғонган кўйи ястаниб ётган шаҳарга қаради-да, боши айланиб кетди.

Ўзидан фавқулудда нур таратиб турган зангори осмон ва ундаги шамол ҳайдаб юрган паға булутлар оғушида кумушдек товланаётган осмонўпар бино яна-да кўркам ва маҳобатли кўринарди. Айни соатда шаҳар шу қадар жозибадор эдики, фақат кўзи ожиз одамгина унга мафтун-махлиё боқмаслиги мумкин. Баландда турган қизнинг нигоҳига кунботардаги шафақ нурлари оғушига чўмган кўчалар-у кўп қаватли бинолар ажиб тарзда жилваланиб кўринар, уларнинг оқ тизмаси тугаган жойда эса, кўм-кўк денгиз ястаниб ётар эди – тепадан қараганда денгиз тоққа ўрлаб чиқмоқчидек туюларди. Шарқдан тобора шиддатлироқ тарзда оқшом зулмати бостириб келмоқда, шаҳар чироқлари эса, унга қарши чиқмоқда, бу мафтункор тўқнашув ажиб жимжима касб этарди. У ерда – пастда ўз ҳукмини ўтказувчи эркаklar ва ҳукмини яна-да кучлироқ ўтказувчи аёллар, қимматбаҳо кийимлар ва чолғу асбоблари, ярқираган автомобиллар ва ресторан пештоқлари, уйкудаги саройларнинг йўлаклари, фавворалар, жавоҳирлар, сукунат қўйнига чўмган кўҳна боғлар, байрам шодиёналари, хоҳиш-истаклар, ишқ-муҳаббатлар... Буларнинг барчаси устидан буюклиг-у шон-шуҳрат хусусидаги орзу-истакларни алангалатувчи кеча жозибаси ўз ҳукмини ўрнатмоқда эди.

Пастга қарар экан, Марта беихтиёр олдинга энгашиб, махсус тўсиқ оша эгилди ва... учиб кетди. Унга ҳавода парвоз қилаётгандек туюлди. Лекин, аслида, бундай эмас эди – у пастга қулаб тушаётган эди. Осмонўпар бино даҳшатли даражада баланд, шунинг учун кўчалар ва майдонлар ҳали жуда узоқ туюларди – ким билади, уларга қадар қанчалар узоқ учиб тушилади экан! Ҳарқалай, у тобора пасайиб бормоқда эди.

Кечалари юқори қаватларнинг деразали ва очик айвонларида зеб-зийнатга беланган бой-бадавлат хонимлар ва жаноблар жам бўлишиб, коктейл ичишар ва дунёнинг ишлари хусусида суҳбат қурадилар. Узук-юлуқ мусиқа оҳанглари қулоққа чалинмоқда эди. Марта уларнинг жуда яқинидан учиб ўтди. Шунда одамлар ҳайрон бўлишиб, уни кузатиш учун айвон тўсиғига интилдилар.

Осмонўпар бинодан бу тарзда учиш – аксарият ҳолларда бу айнан қизлар билан содир бўларди – тез-тез рўй берар ва бу ходиса эрмакталаблар учун анчагина қизиқарли томоша ҳисобланар эди: эҳтимол шунинг учун ҳам юқори қаватлардаги хонадонларнинг нарҳи жуда баланд бўлса керак-да.

Қуёш бутунлай кўздан йўқолмаган эди. Унинг сўнгги нурлари Мартанинг кўйлагини жозибали тарзда ёриштириб турар эди. Бу тайёр либослар дўконидан арзон-гаровга сотиб олинган одмигина баҳорги кўйлак эди. Аммо шафақнинг шоирона жилвакор ёғдусида у бежирим, ҳаттоки серҳашам, ораста кўринарди.

Хушмуомала миллиардерлар ўз айвонларида туриб қизга қўлларини, қўлларидаги гуллар ва қадахларини узатардилар.

– Синьорина, шаробдан бир қултум ичишни хоҳламайсизми?.. Эй гўзал капалак, бир пас ёнимизда ўтиринг!

Ҳавода парвоз қила туриб, айнаи чоғда, тўхтовсиз паст кетар экан, Марта бахтиёр табассум билан жавоб берарди:

– Йўқ-йўқ, ташаккур, дўстларим, лекин иложим йўқ. Жуда шошиб турибман.

– Қаёққа шошяпсиз?

– Эҳ, асти сўраманг! – Марта “алвидо!” деган маънода қўл силкитарди.

Қандайдир баланд бўйли, сочлари тим қора, яхши кийинган йигитча уни тутиб қолишга ҳаракат қилди. Йигит Мартага ёқди, лекин унинг дарров ғазаби келди:

– Нега ҳаддингиздан ошяпсиз, йигитча? – дея ёнидан учиб ўта туриб йигитнинг бурнига енгилгина чертиб улгурди.

Демак, бу олийҳиммат жаноблар унга қизиқиб қарамоқдалар – бу қизга жудаям хуш ёқар эди. У ўзини ғоят мафтункор, ғоят замонавий маданият соҳибаси деб ҳис қилди. Бинонинг юз томонидаги гулларга бурканган очиқ майдончаларда оппоқ кийинган хизматчилар кезинишар, дилрабо мусиқа эшитилар, одамлар ёнларидан тиккасига учиб ўтаётган бу қизга бир лаҳза эътибор бериш учун чалғишарди. Баъзилар уни жуда чиройли деб ҳисобласа, бошқалари – ўртамиёна деб санардилар, лекин у қиз барчани ўзига жалб қилган эди.

– Сизнинг бутун ҳаётингиз ҳали олдинда, – дейишарди улар, – шундай экан, намунча шошмасангиз! Югуриб-елиш-у учиб-қўнишларга улгурасиз ҳали. Биз билан озгина ўтиринг, бу ерда биз

кичик бир дўстона зиёфат уюштирганмиз, умид қиламизки, афсусланмайсиз.

Қиз жавоб беришни истарди. Бироқ тезлик кучи уни навбатдаги, икки, уч, тўрт қават пастга шиддат билан олиб ўтди – ўн тўққиз ёшда паст кетиш нақадар қувончли!

Тубанликка, яъни, ерга қадар масофа ҳали олис эди. Гарчи аввал-бошдагига нисбатан камроқ бўлса-да, ҳар қалай, анчагина олис эди.

Шу орада қуёш денгизга бош қўйиб, худди улкан қизғиш кўзикоринга ўхшаб сувда қалқиб турарди. Унинг яшнатувчи нурлари энди қизнинг кўйлагини ёриштириб, ўзини учар юлдузга ўхшатмас эди. Яхшиямки, осмонўпар бинонинг барча деразалари ва айвонлари ёритилган ва қиз бу ёруғликнинг ёнидан ўтар экан, бир муддат ёрқинлик касб этар эди.

Энди унинг йўлида фақат хушчақчақ давралар дуч келмас эди; пастрокда идоралар бошланди – столлар, қора ва кўк либос кийган масъул ходим ва ходималар. Кўпчилик қизлар унга тенгдош, баъзилари ундан ҳам ёшроқ эдилар. Иш кунининг охирига томон улар чарчаб-ҳориб, қоғоз ва ёзув машинкаларидан бош кўтарардилар, шунда уни кўриб, дераза ёнига югуриб келардилар:

– Қаёққа учяпсан? Кимсан? – қичқиришарди улар. Овозларида ҳасадга ўхшаш нимадир бор эди.

– Мени пастда кутишяпти, – жавоб қилди қиз. Мен ушланиб қололмайман, узр! – Ва яна пастга шўнғир экан, кулди. Бироқ бу аввалгидек шўх-шодон кулгу эмас эди.

Билинтирмай тун кириб келди-да, Марта совуқни ҳис қила бошлади.

Айни лаҳзада Марта пастга кўз ташлаб, бинонинг чироқларга чулғанган қандайдир йўлагини кўрди. Унга тим қора автомобиллар бирин-кетин келиб тўхтарди (тепадан караганда улар чумолидек майда кўринарди), эшикчалар очиларди ва муҳтарама хонимлар-у жаноблар тезда бинога кириб кўздан ғойиб бўларди. Бу чумоли уясида у ҳатто қимматбаҳо тақинчоқларнинг ялт-юлт қилишини аниқ-тиниқ кўраётгандек эди. Йўлак шамолда ҳилпираб турган байроқлар билан безатилган эди.

Афтидан, у ерда катта қабул маросими бўлаётган эди. Бундай маросимларда қатнашиш Мартанинг болалик орзуларидан бири

эди. У албатта маросимга қатнашмоғи керак. У ерда уни бахту омад, севги достони, янги ҳаёт кутмоқда! Улгурармикан у?

Кутилмаганда Марта ўзидан ўттиз қадамча нарироқда, қарийб у билан барабар яна бир қиз ерга учиб тушаётганини пайқаб қолдию аламиси келди. Нотаниш қиз унга нисбатан аниқ-равшан гўзалроқ ва қимматбаҳо оқшом либосига ўралган эди. У қиз нимагадир ўзига нисбатан каттароқ тезликда учарди, шу боис бир неча дақиқада Мартадан ўзиб кетди. Марта унинг ортидан нимадир деб қичқирди. Бироқ у кўздан йўқолиб улгурган эди. “Бу қизча байрамга мендан аввалроқ етиб бориши аниқ: ҳаммасини олдиндан ҳисоб-китоб қилганми, нима бало!” деб ўйлади у.

Тез орада Марта шунга иқрор бўлдики, учаётганлар шу икковгинаси эмас экан. Осмонўпар бинонинг ён тарафидан жудаям ёш аёллар тўдаси ҳам пастга интилмоқда; юзлари учиш завқидан бўғриқиб, қўллари бамисоли қанотдек ёзилган. “Қаранг, биз бу ердамиз! – гўё хитоб қиларди уларнинг бутун туриш-турмушлари. – Бу бизнинг вақти-соатимиз, дарди-дунёмиз, бизни кутиб олинг, бизни шарафланг!..”

Демак, бу мусобақами ҳали? Устига устак, ҳамма рақиблари энг зўр бичиқчи-тикувчиларнинг либосларига ўралиб-чирмалишган! Кўпларининг яланғоч елкаларида антиқа мўйналар! Унинг эғнида эса, бор-йўғи бир ғарибгина тайёр кўйлакча! Аввалига унинг ўзига ишончи мустаҳкам эди, мана, энди эса, қандайдир ички титроқни ҳис қилди: шунчаки совуқдан, эҳтимолки, “Тузатилмас хатога йўл қўйган бўлсам-чи?” деган кўрқувдан ҳам...

Атроф тун оғушида эди. Деразалар бирин-кетин ўчди. Муסיқа қарийб эшитилмасди. Идоралар хувиллаб қолган. Йигитлар энди ўз айвонларидан унга қўл чўзмасдилар. Қизик, соат нечи бўлдийкин? Пастда, бинога кираверишда – бу вақтга келиб бино шу қадар катталашган эдики, энди унинг бутун бўй-бастини яхлит-яққол кўриш мумкин эди – ҳамон чироқлар ёруғ нур сочмоқда. Бироқ автомобиллар бошқа келиб тўхтамасди. Аксинча, ичкаридан меҳмонлар кичик-кичик гуруҳ-гуруҳ бўлиб чиқиб келишмоқда, кўнгилхушликдан чарчаб-ҳориб турли тарафга тарқалишмоқда. Мана, йўлак чироқлари ҳам ўчди.

Марта ўзининг юраги сиқилаётганини аниқ ҳис қилди. Афсус, у энди байрамга улгуролмайди! Тепага қараб, бутун темир-бетон қатъияти билан қаққайиб турган осмонўпар бинога ялпи назар

ташлади. Бино энди қоп-қора эди. Фақат энг юқори қаватлардаги яккам-дуккам ойналар нур таратиб турарди. Бино устидаги осмон эса, аста-секин ёришмоқда эди.

Йигирма саккизинчи қаватда қирқ ёшлардаги эркак тонгги рўзномага кўз югуртирган кўйи қаҳва ичмоқда, хотини эса, бу вақтда хоналарни йиғиштирмоқда эди. Девордаги соат чораккам тўққизни кўрсатиб турибди. Шу вақт дераза ортида бир соя шиддат билан лип этиб ўтди.

– Альберто! – кичқирди хотини. – Кўрдингми? Бир аёл учиб ўтди.

– Қандай аёл? – сўради эркак газетадан кўз узмаган кўйи.

– Кампир, – жавоб қилди хотини. – Титраб-қақшаган бир кампир.

– Ҳар доим шунақа! – пўнғиллади эр. – Бу пастки қаватларда фақат кампирларни кўрасан. Гўзал қизларга фақат беш юзинчи-ю ундан тепа қаватлардагина мафтун-махлиё боқиш мумкин! У ёқларда хонадонлар шунинг учун ҳам қиммат туради-да!

– Лекин биздаги пастки қаватларда, – эътироз билдирди хотини, – уларнинг кўприк устига чалпак бўлиб тушишлари аниқ-тиник кўриниб ҳам эшитилиб туради.

Эркак қулоқ тутиб бир муддат жим қолди.

– Бу гал ҳеч нима эшитилмади-ку! – деди у афсусланиб бош чайқар экан. Сўнгра тагин қаҳва хўплашда давом этди.